



Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Disp. XIII. De perfectione gratiæ Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

buit de rebus futuris, non fuit obscura & enigmatica, sed clara & evidens, alias fuisset in eo fides: Ergo talis cognitio ad donum prophetiae non pertinet, sed ad visionem beatam, vel scientiam infusam animae Christi.

- 224 Propter haec & similia argumenta, Abulenſis in, cap. 11. Numer. qu. 64. & Matth. 16. quæst. 4. docet prophetiam non fuisse in Christo propriè & formaliter, sed impropriè tantum ac eminentè; & ipsum non fuisse verè prophetam, sed tantum secundum vulgè estimationem. Cui sententiae favere videtur Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 22. Nihilominus,

- 125 Dicendum est cum S. Thoma hic art. 8. in Christo fuisse verè & propriè donum seu gratiam prophetiae. Quod probat primò ex variis Scripturæ locis, in quibus Christus vocatur Prophetas, ut Lucæ 7. *Propheta magnus surrexit in nobis.* Et 24. *Qui fuit vir Prophetas, potens in opere & sermone.* Quin etiam ipsemet Christus Matth. 13. seipsum vocavit Prophetam, dicens: *Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua.* At hæc Scripturæ testimonia impropriè & metaphoricè intelligere, nihil cogit, ut ex solutione argumentorum patebit: Ergo, &c.

- 126 Probatur deinde hoc discursu: Ille dicitur Prophetas, qui ea præcognoscit & annuntiat quæ procul sunt ab aliorum viatorum notitia, cum quibus ipse habitat: nam Prophetas dicitur quasi *procul fans*, vel *procul videns*, ut dicit Augustinus lib. 16. contra Faustum; Sed Christus Dominus quàm plurima cognovit & annuntiavit, quæ procul erant à sensibus viatorum cum quibus ipse habitabat; fuit enim viator secundum corpus passibile; quàmvis secundum partem superiorem fuerit comprehensor: Ergo Christus verè & propriè prophetas fuit. Unde

- 2 7 Ad primum in contrarium, quod in ratione dubitandi adducitur, respondetur distinguendo Majorem: Prophetia non stat cum beatitudine & clara visione illius qui est totaliter comprehensor, concedo Majorem. Cum beatitudine & clara visione illius, si simul est viator, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

- 128 Explicatur solutio ex doctrina quam tradit S. Doctor hic art. 8. ubi docet quod ut aliquis sit Prophetas, non sufficit quod revelet utcumque ea quæ procul sunt ab hominum cognitione; si enim Deus vel Beatus manifestaret nobis aliquid quod procul est à nostra cognitione, non esset propterea Prophetas; sed ultra requiritur quod Prophetas convictum habeat cum illis quibus prophetat, seu quod cognoscat, sive annuntiet quæ tam ab ipso secundum suum statum, quàm ab aliis longè distant. Licet autem Christus fuerit beatus atque comprehensor, cum tamen fuerit etiam viator, secundum quem statum plura quæ revelabat, longè distabant non solum ab aliis, sed etiam ab ipso, porro in eo esse prophetia, quàmvis non possit esse in aliis beatis, quia illi nullo plane modo pertinent ad Ecclesiam militantem, neque ullum commercium vel convictum cum aliis viatoribus habent.

- 129 Ad secundum dicendum non esse de ratione prophetiae quod detur per modum motionis, & coruscationis transeuntis, sed hoc illi competere per accidens ratione subjecti in quo est: unde licet fuerit hoc modo communicata aliis Prophetis, in Christo tamen, ratione conjunctionis animæ ejus ad Verbum, fuit prophetia perma-

nenter: Christus enim prophetabat quando vivebat, ut discretè docet Chrysostomus homilia 1. in Matth. Unde Isaia 12. dicitur: *Requiescat in omnia Spiritus Sancti dona.* subindeque prophetiam, in Christo fuisse permanentem, & ad habitum; non verò per modum motionis transeuntis, sicut in aliis Sanctis & Prophetis.

Ad tertiam similiter respondetur, obsecutem non esse de essentia prophetiae, ut docet Thomas hic art. 8. ad 1. & Cajetanus 2. 2. quæst. 171. art. 5. sed per accidens illi conjugitur Theologia quod innatur principis obsecutem, vel evidentem, sed ratione statûs in quo innatur principis fidei, ut in nobis, vel principis evidentem cognitis, ut in beatis; unde in distinctione prædicta Theologia diximus illam remanere in patria. Quando ergo D. Thomas quæst. 174. art. 2. ad 3. dicit prophetiam esse cognitionem obscuram, non intendit obsecutem illi convenire per se & essentialiter, sed competit fidei, sed per accidens tantum & accidentaliter, vel ut alii dicunt permissivè: in prophetia de se neque obsecutem neque claritatem importet, sed utramque permittat: de ratione enim prophetiae solum est ut sit cognitio eorum quæ longè distant ab hominum sensibus, atque ab ordinaria cognitione viatorum, ut docet idem S. Doctor hic art. 8. in corp. Ad testimonium verò D. Petri in contrarium adductum, dicendum est, prophetiam vocari ab apostolo, *Lucernam lucentem in caliginose loco*, quia illuminat eos qui non sunt comprehensores, & datur ad utilitatem eorum qui in hac via ambulant cum obsecutem fidei.

DISPUTATIO XIII.

De Perfectione gratia Christi.

Post constitutam veritatem gratia habitualis creatæ efficientis animam Christi, expendenda sequitur ejus perfectio in quantitas; & declarandum superest, in qua possit sub aliqua ratione dici infinita simpliciter, & in anima Christi augeri, de quo S. Doctor art. 11. & 12. quæstionis septimæ.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum gratia Christi habitualis infinita sit?

Pro resolutione hujus difficultatis, notandum est, gratiam Christi tripliciter considerari posse. Primò ut est accidens seu qualitas physica, & penes ordinem quem dicitur ad substantiam in quo recipitur. Secundò in esse gratia, & penes ordinem ad esse actus ad quos se extendit. Tertiò in esse moris, & secundum valorem, & moralem estimationem quam habet. Hispermis, sit

Difficultas proposita triplici conclusione resolvitur.

Dico primò: Gratia Christi, ut est accidens physicum, seu qualitas in subiecto recepta, non est infinita gradualiter, seu intensivè. Et contra Majorem in 3. dist. 13. quæst. 3. ubi assertum est gratiam Christi esse simpliciter infinitam secundum intentionem, hancque fuisse olim plurium Doctorum Parisiensium sententiam, testatur Almainus ibidem quæst. 2. conclus. 1. Ex Recentioribus verò illam docent Maldonatus Luca 2. versu 40. & Hurtadus disp. 13. Phyl. §. 47.

Nostra tamen conclusio communis est apud Theologos, eamque tradit S. Doctor hic art. 11. his verbis: Gratia habitualis Christi secundum quod est quoddam ens, necesse est quod sit ens finitum, est enim in anima Christi sicut in subiecto: anima autem Christi est creatura quadam, habens capacitatem finitam; unde est gratia cum non excedat suum subiectum, non potest esse infinitum. Ubi nota quod D. Thomas per ens aut per esse gratiæ intelligit quamcumque rationem ejus physicam, nam probatio procedit de quacumque illa. Quando autem subdit, quod capacitatem etiam obedientiam creaturæ est finita, loquitur de capacitatem ad actum habendum, nam ad habendum in potentia, seu syncategorematicè, est infinita; quia data quacumque intentione actuali formæ in infinitum intensibilis, potest illam magis intentam habere, nunquam tamen potest illam habere actu infinitam.

Deinde idem S. Doctor 1. part. quæst. 7. negat absolute posse dari extra Deum aliquod infinitum, sive secundum essentiam, sive secundum magnitudinem, sive secundum multitudinem, sive secundum intentionem. Et quamvis aliquod infinitum, secundum aliquam ex his perfectionibus seu rationibus, de potentia absolute esset possibile, tamen nullum de facto dari ex Scriptura colligitur, quæ assertit Sapient. 11. Deum omnia fecisse in numero, pondere, & mensura.

Tertio, Gratia infinita correspondet gloria infinita, cum gratia sit semen gloriæ: Sed non potest admitti gloria infinita in Christo, in quantum est homo, quia si in ejus intellectu esset lumen gloriæ infinitum, visio beatifica ei correspondens esset infinita simpliciter, & ita adæquaret infinitam Dei visibilitatem, ac Deum comprehenderet, quod nullus concedit, ut patet infra cum agemus de scientia beata animæ Christi: Ergo nec gratia infinitè intensa.

Confirmatur: Sicut Deus à creatura videri nequit quantum visibilis est, ita nec amari quantum diligibilis est: At si gratia Christi esset gradualiter & intensivè infinita, anima Christi diligeret Deum quantum diligibilis est: Ergo &c. Minor probatur: Caritas infinita inclinat ad amandum Deum modo infinito, atque ad quantum amabilis est: Sed si gratia Christi sit intensivè & gradualiter infinita, etiam caritas ejus ab ipsa dimanans infinita erit, cum proprietates proportionari debeat essentia: à qua dimanat: Ergo si gratia Christi sit infinitè intensa, ejus anima diligit Deum quantum diligibilis est.

Denique suaderi potest conclusio hac ratione. Implicat gratia habitualis cui ab intrinseco repugnet sui augmentum mereri: Sed illud repugnat gratiæ infinitè intensæ: Ergo talis gratia

A implicat, Minor patet, nam gratia infinita intentione repugnet ab intrinseco augeri, cum infinito, in eo genere in quo est infinitum, additionem fieri repugnet, alias daretur unum infinitum majus alio in eo genere in quo est infinitum, quod implicat, sicut & unam lineam alteram majorem esse, eo ipso quod in ratione lineæ infinita sit: Ergo gratia infinitè intensæ, repugnet ab intrinseco sui augmentum promoveri. Major verò suadetur: Gratia habituali convenit ab intrinseco esse principium meriti incrementi sui ipsius, sicut viventibus naturalibus convenit ab intrinseco proprium augmentum causare: Ergo implicat habitualis gratia, cui ab intrinseco repugnet sui augmentum mereri.

Dices, gratia convenire esse augmentativum sui ex prædicato specifico, quod autem gratia infinitè intensæ repugnet augmentum summe mereri, provenire ex infinita intentione, quæ est extra essentiam, & ex diversis principiis prædicata opposita eidem posse convenire.

Sed contra: Intentio gratiæ est ejusdem rationis cum gratia: Ergo quod convenit gratiæ ratione suæ essentia, ex qualibet magna intentione ipsi repugnare nequit.

Dico secundò: gratia Christi in ratione gratiæ infinita est. Ita Thomas hic art. 11. ubi sic dicitur: Alio modo potest considerari gratia secundum propriam rationem gratiæ, & sic gratia Christi potest dici infinita, eo quod non limitatur, quia scilicet habet quicquid potest pertinere ad rationem gratiæ, & non datur ei secundum aliquam certam mensuram, id quod ad rationem gratiæ pertinet, eo quod secundum propositum Dei cuius est gratiam mensurare, gratia confertur animæ Christi, sicut cuidam universali principio gratificationis in humana natura, secundum illud Ephes. 1. Gratificaveris nos in dilecto Filio tuo: sicut si dicatur lucem Solus esse infinitam non quidem secundum suum esse, sed secundum rationem lucis: quia habet quicquid ad rationem lucis pertinere potest. Quibus verbis S. Doctor conclusionem nostram & docuit & probavit: Nam gratia sub ratione gratiæ pensatur per ordinem ad effectus ad quos se extendit vel extendere potest: Sed gratia Christi, quantum est de se, potest se extendere ad infinitos effectus, nempe ad infinitorum hominum redemptionem, & sanctificationem, eo quod in illo gratia repertatur tanquam in capite: Ergo gratia Christi, in ratione gratiæ considerata, infinita dici potest.

Confirmatur exemplo quod D. Thomas adducit: Quia enim lux est in Sole, tanquam in universali principio, quod potest illuminare infinitos homines saltem successivè, & habere omnes effectus lucis, in ratione lucis infinita dicitur: Ergo similiter cum gratia sit in Christo tanquam in capite, & in universali principio, & possit se extendere ad infinitos effectus, & sanctificare infinitos homines, si darentur, debet dici infinita in ratione gratiæ.

Confirmatur amplius: Gratia data fuit humanitati Christi sine mensura, juxta illud Joan. 3. Non ad mensuram dat Deus Spiritum Filio, quod intelligendum esse non solum de gratia unionis, sed etiam de gratia habituali, docet S. Thomas hic art. 11. ad 1. & super cap. 3. Joan. lect. 4. hancque interpretationem præferendam censet quæ 29. de verit. art. 3. cum tamen aliis ad mensuram datur gratia, juxta illud Pauli ad Ephes. 4. Unicuique nostrum datur gratia, secundum mensuram donationis Christi, Ergo gratia Christi habitualis,

Aaaa 2

sub

Tomus I.

sub aliqua ratione sine mēſura intelligitur: Sed quod est sine mēſura, infinitum est, nam omne finitū mēſuram habet: Ergo gratia Christi habitualis, sub aliqua ratione infinita est; unde cum sub ratione entis vel qualitatis, non sit infinita, ut conſeſſione præcedenti oſtendimus, ſaltem in ratione gratiæ infinita dici debet.

Dico tertio: Gratia habitualis Christi, in eſſe moris conſiderata, ſeu ſecundum quandam dignitatem moralem quam habet à ſuppoſito Verbi Divini cui conjungitur, infinita dici debet.

Probatuſ conſeſſio ex fundamentis diſp. 4. ſtaturis: Nam, ut ibi oſtendimus, gratia habitualis Christi Domini, propter habitudinem ad perſonam Verbi infinitè dignam, cui conjuncta eſt ſuit principium quo operationum infiniti valoris, ratione cujus fuerunt meritoria præmiū infiniti & ſatisfactoria, etiam de toto rigore juſtitie pro debito infinito generis humani: Sed gratia habitualis Christi non potuiſſet eſſe principium quo operationum infiniti valoris, niſi fuiſſet in eſſe moris infinita, & infinitum valorem & dignitatem ex perſona Verbi cui conjungitur recepſiſſet; eſſe autem non eſt perfectior cauſa, nec actus ſecundus poteſt excedere primum: Ergo gratia habitualis Christi, in genere moris, & ſecundum valorem & moralem æſtimationem quam habet ex conjunctione ad Verbum, infinita dici debet. Hic autē valor infinitus non fundatur in ſola extrinſeca acceptatione talis gratiæ & ejus meritis, ad præmiū ſimpliciter infinitū, ut docuit Mariſilius in 3. diſt. 10. art. 1. aliis enim cum Deus potuerit acceptare gratiam etiam puræ creaturæ ad infinitum præmiū, & ad ſatisfaciendum pro infinitis peccatis, ſi eſſent, nihil ampliùs ad perfectam reparationem generis humani contuliſſet incarnatio Verbi, quàm quod conferre potuiſſet meritum puræ creaturæ, ut loco citato fuſè expendimus; ſed deſumitur ex habitudine & ordine tranſcendentali ad perſonam Verbi, cui ut principio quod actionis meritoria & ſatisfactoria conjungitur.

Ex his intelliges, gratiam habitualemente Christi, triplici titulo debere dici infinitam. Primò moraliter, quia eſt conjuncta cum ipſo ſuppoſito divino, ex qua conjunctione dignitatem quandam & excellentiam habet infinita; nam ratione hujus conjunctionis habet quod ſit principium quo operationis infinitè meritoria & ſatisfactoria. Secundò, gratia Christi habitualis poteſt dici infinita, veluti extenſivè, quia ſcilicet ita meritoria erat gratiæ & redemptionis hominum, ut non limitaretur ad aliquos homines, ſed quantum eſt de ſe poterat ſe extendere ad infinitorum hominum redemptionem. Tertio dici poteſt infinita, quia ut oſtendimus articulo ſequenti, habuit totam plenitudinem & intentionem, quæ de potentia Dei ordinaria poſſibilis eſt; quare, ut infra dicemus, ſuperat in intentione omnem gratiam Angelis & hominibus conceſſam, etiā collectivè ſumptam; & hoc quia ordinatur ad unionem hypſtaticam, quæ eſt maxima omnium unionum, per modum diſpoſitionis, non quidem antecedentis, ſed concomitantis talem unionem, ut diſput. 10. art. 2. declaravimus. Unde S. Thomas 3. ad Annibal. diſt. 13. art. 3. triplicem infinitatem gratiæ Christi conceſſit, primam quantum ad actum, quia concurrebat ad actum infinitæ potentia cui conjuncta erat, ſecundam quantum ad eos in quos poterat operari. Tertiam quoad rationem mediū, quia diſponebat ad unionem

A extremorum infinitè diſtantiā. Addit etiam quartam quam habuit in ratione gratiæ, quæ quidquid fuit de ratione gratiæ, totum illud collatum.

Quæres, an gratia Christi debeat dici infinita ſimpliciter, vel tantum ſecundum quid?

Pro reſolutione hujus quæſiti, obſervandum eſt cum D. Thoma 2. 2. quæſt. 58. art. 10. art. 1. & infra quæſt. 50. art. 5. aliquid poſſe dici ſimpliciter tale duobus modis, uno modo ſecundum quod ſimpliciter idem eſt ac abſolutè & ſine addito; alio modo ſecundum quod ſimpliciter idem ſonat quod totaliter & omnibus modis. Hoc præmiſſo,

Dicendum eſt, gratiam habitualemente Christi poſſe dici infinitam ſimpliciter, primo modo, non verò in ſecundo ſenſu.

Prima pars hujus reſolutionis probatur primò ex communi modo loquendi SS. Patrum, qui abſolutè & ſine addito vocant gratiam Christi infinitam. Secundò, quia ut gratia Christi habitualis dicatur infinita ſine addito, ſufficit quod ſit infinita in genere ſuo, & in eſſe gratiæ, nec eſt neceſſarium quod omnibus modis ſit infinita; nam linea quæ ſecundum longitudinem eſt infinita, abſolutè & ſine addito dicitur linea infinita, quia in genere ſuo eſt infinita: Sed gratia Christi in eſſe gratiæ infinita eſt, ut 2. conſeſſione oſtendimus: Ergo ſine addito dici poteſt infinita. Tertio. Meritum Christi & ejus ſatisfactio ſunt ſimpliciter infinita, ut diſp. 4. dictum eſt, & de ſatisfactione Christi ageremus: Ergo & gratia Christi quæ erat principium infiniti meriti & ſatisfactionis, ſine addito infinita dici poteſt.

Secunda verò pars, quæ aſſertit gratiam Christi in ſecundo ſenſu, id eſt omnibus modis, infinitam dici non poſſe, manifeſta eſt: tum quia non eſt infinita in genere entis, neque in eſſe qualitatis, ut conſeſſione 1. oſtenſum eſt: tum etiam, quia ſolus Deus omnibus modis infinitus eſt.

§. II.

Præcipue objectiones ſolvuntur.

Obſicies primò contrà primam conſeſſionem. Gratia habitualis Christi fuit ſumma & inſeſſa, nam Chriſtus illam ſine mēſura recepit, juxta illud Joan. 3. Non enim ad mēſuram dedit Spiritum Filio: Sed quod eſt ſummum & inſeſſum, eſt intenſivè infinitum in his quæ ex natura ſua poſſunt creſcere in infinitum: Ergo gratia habitualis Christi intenſivè infinita eſt.

Reſpondeo negando Majorem, ad eam probationem dicendū verba adducta ex Evangelifta tripliciter intelligi & exponi poſſe. Primò ratione doni quod Pater dedit Filio ab æternitate, ſcilicet ratione Divinitatis, quæ donum infinitum eſt, unde Gloſſa interlinearis ait: *Quantum Pater*, quod ſolum de Chriſto ut Deo verificari poteſt, nam ut homo minor eſt paulominus ab Angelis. Secundò ratione doni quod humanitati in Incarnatione conceſſum eſt, ratione ſcilicet unionis hypſtaticæ, quæ eſt gratia ſimpliciter infinita. Tertio ratione gratiæ habitualis, non quia ſit phyſicè & intenſivè infinita, ſed quia moraliter & extenſivè infinita dici poteſt, & ſumma de potentia Dei ordinaria, ut ſecunda & tertiā conſeſſione declaravimus.

Obſicies ſecundò: Gratia habitualis Christi conjunctione ad Verbum competit eſſe ſanctificans.

derivam sine termino, hoc est causativam gratiæ infinitorum hominum, si darentur, non solum meritorie & moraliter, sed etiam efficienter physice: At qui vis effectiva, syncategorematicè infinita, non potest convenire formæ non infinitæ intensivè: Ergo gratia habitualis Christi intensivè infinita est.

19 Respondeo distinguendo Majorem, illamque concedendo de physica efficientia instrumentali, negando autem de efficientia principali, & sub eadem distinctione Minoris, negando Consequentiam. Nam ut gratia Christi sit instrumentali causativa gratiæ sanctificantis sine termino, non est necessarium quod aliquâ formâ physicâ permanente afficiatur, ratione cuius actu omnem gratiam quam causare potest continet, ac per consequens non requiritur quod actu infinita sit, sed sufficit quod sit potens elevari per motionem transcendentem à causa principali impressam.

20 Instabis Gratia habituali Christi convenit ex conjunctione ad Verbum esse in actu causativam physicè gratiæ sanctificantis sine termino: Ergo nulla solutio. Consequentia patet, Antecedens probatur. Calor ex conjunctione ad ignem est in actu causativus physicè instrumentali ignis; Ergo pariter gratia habitualis Christi, ex conjunctione ad Verbum, est in actu constituta ad causandam physicè instrumentaliter gratiam sanctificantem sine termino.

Respondeo negando Antecedens, ad cuius probationem, nego consequentiam & paritatem. Ratio discriminis est, quia calor seipso physice divinat ab igne, eique subordinatur, & ideo est potens ad producendum ignem in virtute ignis, intransitive, non transitive, ut loquitur Cajetanus: id est non per virtutem à calore realiter distinctam, derivatam ab igne; sed quia calor sua entitate est virtus ignis, eique subordinatur, ut docent nostri Thomistæ in Philosophia: Gratia autem habitualis Christi non sic comparatur ad Verbum, & ideo per seipsam non est constituta in actu ad producendam physicè instrumentaliter gratiam in hominibus, sed ad hoc indiget motione divinâ, per quam elevetur & constitutur in actu ad illam physicè instrumentaliter causandam.

Addo, quod conjunctio caloris ad ignem est conjunctio formalis, quia est conjunctio formæ accidentalis & inferioris ad formam substantialem & superiorem, cui intrinsecè subordinatur, ac per consequens ab ea participat intrinsecam virtutem ad producendum ignem. Conjunctio autem gratiæ habitualis Christi ad Verbum, non est conjunctio formalis, sed solum secundum suppositum, vel in supposito, quæ conjunctio suppositalis appellari potest, quia Verbum non habet rationem formæ, sed suppositi, & termini completis naturam humanam: suppositum autem terminans, in ratione terminantis, non constituit in actu primo potens ad causandum, sed solum complet naturam, & constituit principium operativum ut quod.

23 Objicies tertio: Christus non potuit esse magis gratus Deo, nec magis illi unitus, quàm sit deus: Sed si gratia ejus habitualis esset gradualiter & intensivè finita, Christus posset esse magis gratus Deo, illique magis unitus: Ergo gratia habitualis Christi gradualiter & intensivè finita non est. Major patet, quia Pater æternus Filium suum unigenitum infinitè diligit: Ergo non po-

test illi esse magis gratus & acceptus. Minor vero probatur: Effectus formalis gratiæ sanctificantis est reddere hominem Deo gratum & acceptum: Sed si gratia Christi sit intensivè finita, potuit augeri, & fieri major seu intensior: Ergo Christus potuit esse magis gratus Deo, illique magis acceptus.

24 Respondeo distinguendo Majorem: Christus non potuit esse magis gratus Deo, gratitudine personali, concedo Majorem, gratitudine formali, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Solutio patet ex suprà dictis: Christus enim (ut suprà ostendim) duplici titulo fuit gratus Deo, illique unitus; ratione scilicet unionis hypostaticæ, seu divinæ personalitatis, humanitatis illius substantialiter conjunctæ; & ratione gratiæ habitualis & sanctificantis, quæ est qualitas creata animæ inhærens. Ex primo capite Christus est infinitè gratus Deo, & infinito modo illi unitus, non autem ex secundo, præsertim si gratia in esse physico duntaxat consideretur; cum enim sub hac consideratione finita sit, etiam constituit Christum gratum finito modo, gratitudine formali: quia tamen considerata in esse moris, infinita est, ob conjunctionem cum gratia unionis, ut conclusio 3. declaravimus, in illo ordine efficitur tuum subiectum infinitè gratum, redditque operationes Christi infinitè meritorias & satisfactorias.

25 Objicies quarto: Si gratia Christi esset intensivè finita, purus homo posset ad illius perfectionem seu intentionem pertingere, imò & illam superare, cum gradus finitus cujuslibet formæ ad æquabilis & superabilis sit: Sed hoc videtur absurdum, & gratiæ Christi injuriosum: Ergo & illud.

Hoc argumento ducti Begardi affirmabant olim deveniri in hac vita ad certum charitatis & gratiæ terminum, ultra quem homo progredi nequeat bene faciendo atque merendo: timebant enim ne si hoc darent, sequeretur aliquem purum hominem excedere Christum charitate & gratiâ sanctificante. Sed hic metus vanus plane fuit, quia mensura gratiæ sanctificantis ad quam de facto quis perventurus est, non obtinetur nisi juxta vires & auxilia, quæ à Deo supernaturaliter exhibentur: illis autem Deus ex sua infinita providentia certum terminum præfixit, sicque datur terminus extrinsecus gratiæ & charitatis per puros homines obtinendæ, qui nunquam terminum & perfectionem gratiæ & charitatis Christi attinget.

26 Objicies quinto contra secundam conclusionem: Nihil potest esse majus infinito: Sed per potentiam Dei absolutam, potest dari major gratia, etiam in esse gratiæ, quàm sit gratia Christi habitualis: Ergo hæc in ratione gratiæ infinita non est. Minor probatur: Gratia Christi non se extendit ad merendam Incarnationem Patris, vel Spiritus sancti, nec etiam ad causandam gratiam Angelis & primis parentibus in statu innocentia, ut infra ostendemus, nec similiter ad salvandos reprobos: Sed Deus potuit conferre gratiam quæ se extenderet ad omnes illos effectus: Ergo potuit causare gratiam majorem in esse gratiæ, quàm sit ea quæ humanitati Christi communicata fuit.

27 Respondeo negando minorem, ad cuius probationem dicendum est, gratiam Christi, quantum est ex parte sua, habuisse sufficientem virtutem ad merendam Incarnationem Patris & Spiritus

Sancti, & similiter ad causandam gratiam in Angelis & primis parentibus; quia tamen Christus Dominus de facto non ordinavit propria merita ex gratia procedentia ad tales effectus, de facto non se extendit ad illos.

28 **Objicies** sexto: Gratia in esse gratiæ reddit hominem acceptum ad gloriam: Sed gratia habitualis Christi non reddit illum acceptum ad gloriam infinitam; Ergo non est infinita in ratione gratiæ.

29 **Respondeo** primò, acceptionem ad gloriam per modum hereditatis, præstati à gratia habituali, prout qualitas physica est, subindeque gloriam, ut hereditatem, debere commensurari cum physica entitate illius, posse tamen dari alteram acceptionem ad gloriam per modum præmii & coronæ, quæ actibus meritoris correspondet; & istam reddere Christum acceptum ad gloriam infinitam, cum in actibus meritoris Christi, quantum est de se, condignitas infinitæ gloriæ detur.

30 **Secundò** responderi potest cum Joanne à S. Thoma, concessa absolute Majori, negando Minorem: sicut enim gratia Christi, ut conjuncta Verbo, est infinita moraliter, ita dat acceptionem ad gloriam infinitam, nõ quidem physice & intensive, sed moraliter & appretiative; quia etiã ipsa gloria Christi habet infinitum valorem & æstimabilitatem ex conjunctione ad Verbum, & ex eo quod actibus meritoris Christi, qui in genere moris sunt valoris infiniti, correspondet.

31 **Objicies** septimò: D. Thomas hic art. 11. docet gratiam Christi posse dici infinitam, sicut lux Solis infinita dicitur: Sed lux Solis non est infinita simpliciter in ratione lucis, aliàs omnem lucis perfectionem contineret: Ergo pariter gratia habitualis Christi non est infinita simpliciter in ratione gratiæ, vel in esse moris.

32 **Respondeo** illam similitudinem D. Thomæ non tenere in omnibus, sed in hoc quod sicut lux Solis non determinatur ad hunc vel illum effectum in particulari, sed generaliter se extendit ad omnes effectus lucis; ita gratia Christi generaliter se extendit ad omnes effectus possibiles gratiæ, ut supra dictum est. Differentia tamen est inter gratiam Christi, & lucem Solis, quoad hoc quod lux Solis habet solum esse physicum, nec participat aliquam dignitatem moralem ex subiecto in quo est: At verò gratia Christi non solum habet esse physicum, ratione cujus est finita in genere physico; sed etiam participat dignitatem quandam moralem ex supposito divino in quo est, & quia hæc dignitas est simpliciter infinita, gratia Christi in esse gratiæ, vel in esse moris spectata, dicenda est simpliciter infinita; lux autem Solis non est dicenda simpliciter infinita, sed tantum cum addito, vel secundum quid.

§. III.

Corollarium notatu dignum.

33 **Ex** dictis inferes, quod si non repugnaret qualitas infinitæ intentionis in actu, gratia Christi hanc infinitatem habuisset.

Probatur primò hoc corollarium: Si Christus suis meritis affectus fuisset gratiam, foretque possibilis infinita intentio illius, eam suis meritis obtinuisset; nam illius merita, cum essent valoris infiniti, ad gratiam infinitè intentam haberent condignitatem, & aliàs absque fundamento fo-

lido pactum ex parte Dei, & ordinatio ex parte Christi ad illam promerendam negarentur: Ergo licet Christus absque meritis gratiam obtinuisset, si tamen foret possibilis infinita intentio gratiæ, de facto fuisset ei infusa. Patet Consequentia aliàs melius fuisset Christo gratiam per meritum quam sine meritis obtinere, & isto excellentiori causa fuisset privatus, quod asserendum non est.

Probatur secundo: Gratia infinitè intentam humanitatem Christi, ob illius conjunctionem cum Verbo, deceret, cum sit dispositio illam comitans, ut disp. 10. ostensum est: Ergo si illa esset possibilis, de facto fuisset humanitati Christi collata.

Confirmatur: Deus taliter erga Christum gessit, ut omnia dona unioni hypostaticæ & rationi beatificæ non repugnantia ipsi concederet, & hoc ob dignitatem Verbi terminantis humanitatem: Sed gratia infinitè intentam, nec unioni beatificæ, nec unioni hypostaticæ repugnat, nõ istam maxime deceret: Ergo si gratia infinitè intentam esset possibilis, de facto fuisset humanitati Christi concessa, ob dignitatem Verbi terminantis humanitatem. Sicut etiam si possibilis esset omnium possibilibus cognitio, de facto Christus omnia possibilia cognosceret; quomodo omnium possibilibus cognitio humanitatem Christi deceret, ob dignitatem Verbi terminantis.

Dices: Gratia infinitè intentam ad finem redemptionis necessaria non est, utpote cum non excludatur, sed ex gratia unionis infinitas meritoria satisfactoria in operationibus Christi sumatur: Ergo cum gratia non minus abhorreat à superfluo quam natura, etsi gratia infinitè intentam foret possibilis, non fuisset tamen humanitati Christi collata.

Sed contra: Infusio gratiæ habitualis in primo instanti conceptionis, ad finem redemptionis non fuit necessaria, & tamen quia humanitatem Christi ob dignitatem Verbi decebat, Theologi fatentur eam ab initio conceptionis habuisse: Ergo similiter, quamvis gratia infinitè intentam ad finem redemptionis necessaria non esset, quia tamen humanitatem Christi, ob dignitatem Verbi, deceret, si fuisset possibilis, de facto humanitati Christi concessa fuisset. Addo, quod si hac instantia valeret, sequeretur non fuisse infusam Christo gratiam habitualement, illa enim ad finem redemptionis non erat necessaria simpliciter, cum non ex illa, sed ex gratia unionis, seu infinita dignitate personæ divinæ, infinitas meritoria & satisfactoria in operationibus Christi sumatur.

ARTICULUS II.

Utrum in Christo sit gratia plenitudo, subindeque gratia tam intensa, ut omnem gratiam Angelorum & hominum celsè, & tunc sumptam excedat?

§. I.

Quibusdam præmissis, prima difficultas resolvitur.

Suppono primò ex D. Thoma hic art. 9. duplicem posse dari gratiæ plenitudinem: alteram intensivam, quæ sumitur ex intentione illius in anima; alteram extensivam, quæ est ex virtute

te operativa illius, quā ad omnes ejus effectus se extendit.

Suppono secundò ex eodem S. Doctore art. 10. plenitudinem intensivam gratiæ adhuc esse duplicem: alteram formalem quæ se tenet ex parte ipsius gratiæ, quando scilicet habetur in maxima excellentia & intensione quæ potest haberi de potentia ordinaria; alteram subjectivam se tenentem ex parte subjecti; quando nimirum subjectum habet omnem gratiam ad suum statum seu officium pertinentem, & à divina providentia & sapientia omnia in numero, pondere & mensura disponente & producente, præordinatam & præparatam.

Suppono tertio, quod licet gratia Christi intensivè finita sit, ut articulo præcedenti ostendimus, tam copiosa tamen & intensa est, ut non modo eam nullius puræ creaturæ gratia excellat, sed ne æquaverit quidem. Unde Gregorius magnus lib. 18. moral. cap. 34. exponens verba illa Job: *Non adequabitur ei topazium, ad sanctos homines aptat, qui quantalibet sanctitatis prærogativâ præfulgeant, Christo æquari vel comparari non possunt, quia omnes quotquot stillidum aliquod sanctitatis sunt adepti, è Christi fonte hauriunt gratiam. Dum in Deum (inquit) contemplati sunt, credidit, ex ea multi ita sunt dono spiritus locupletati, ut quasi multi coloribus sic multis virtutibus luceant. Sed ne acceptis quaquam virtutibus extollatur, a sancto viro nunc dicitur: Non adequabitur ei topazium de Ethiopia ac si aperte dicat: Nullus sanctorum, quolibet virtutibus plenus, ex ista tamen nigredine mundi collectus, æquari ei potest de quo scriptum est, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Et exponens illud Canticum 1. Nolite me considerare quod siccus sum, quia decoloravit me Sol, hoc refert ad ipsam, seu animam, quæ à Christo vero justitiae Sole proficitur se decoloratam. Sol (inquit) eam decoloravit, quia quantumlibet fulgeat anima, in comparatione Christi fulgorem amittit. Sunt quippe nonnulli qui in hac nocte mundi, velut stella hominibus fulgent, & luminaria proximis apparent: sed mox ut iustitia Christi se comparant, quasi sine luce sunt, quibuscum comparabiliter prius hominibus lucebant.*

Hæc sunt certa & indubitata apud omnes, unde solum difficultas est, an in anima Christi sit gratiæ plenitudo, eaque tanta, ut non solum intentionem gratiæ cujuslibet hominis, vel Angelis, sed omnem etiam gratiam Angelorum & hominum collectivè sumptam excedat? Pro resolutione,

Dico primò: in Christo est plenitudo gratiæ, tam intensiva, quam extensiva, secundum potentiam Dei ordinariam; nec tantum ea quæ se tenet ex parte subjecti, & subjectiva dicitur, sed etiam quæ se tenet ex parte ipsius gratiæ, & formalis appellatur.

Prima pars hujus conclusionis patet: Tunc enim habetur plenitudo gratiæ, tam intensiva, quam extensiva, secundum potentiam Dei ordinariam, quando habetur in ea intensione quæ major dari non potest ex divina ordinatione, & se extendit ad omnes effectus gratiæ, juxta eandem ordinationem possibiles: Sed talis est gratia Christi, ut statim dicitur: Ergo in Christo est plenitudo gratiæ, tam intensiva, quam extensiva, secundum potentiam Dei ordinariam.

Secunda verò pars suadetur. Et in primis quod in Christo sit plenitudo gratiæ, se tenens ex parte subjecti, manifestum est: Tunc enim aliquis dicitur habere plenitudinem gratiæ ex

parte subjecti, quando habet omnem gratiam statui & officio ad quod à Deo eligitur necessariam, ut in secunda suppositione declaravimus: Sed Christus habet gratiam necessariam ad dignitatem Capitis & Redemptoris, ad quam à Deo electus est, cum Deus unicuique det gratiam juxta exigentiam officii ad quod eligitur, quia eligendo aliquem ad aliquod officium, non supponit, sed reddit ipsum idoneum: Ergo in Christo est plenitudo gratiæ se tenens ex parte subjecti.

Quod autem etiam in eo sit plenitudo gratiæ se tenens ex parte ipsius, probatur triplici ratione D. Thomæ hic art. 9. Prima est: Quando aliquod receptivum propinquius est causæ influenti, tanto abundantius ipsius influxum recipit: Ergo anima Christi, quæ propinquius conjungitur Deo inter omnes rationales creaturas, ratione unionis hypostaticæ, maximam recipit influentiam gratiæ ejus.

Secunda: Anima Christi gratiam recepit, ut ex ea quodammodo transfunderetur in alios: Ergo oportuit quod haberet maximam gratiæ, sicut ignis qui est causa caloris in omnibus calidis, est maxime calidus. Quam rationem eleganter expendit Novatianus in lib. de Trinit. cap. 19 his verbis: *Spiritus sanctus habitat in Christo plenus & totus, nec in aliqua mensura aut portione mutilatus, sed cum tota sua redundantia cumulatè distribuitur & misus, ut ex illo de libationem quandam gratiarum ceteris consequi possint, totius sancti Spiritus in Christo fonte remanent, ut ex illo donorum atque operum vena ducerentur, Spiritu sancto in Christo affluenter habitante.*

Tertia: Anima Christi habuit gratiam ad omnes operationes vel effectus gratiæ, quia ei fuit data tanquam cuidam universali principio in genere habentium gratiam; Sed virtus primi principii alicujus generis, universaliter se extendit ad omnes effectus illius generis: juxta Dionysium 4. de divinis nominibus & Philosophum dicentem, quod primum in unoquoque genere est causa ceterorum illius generis: Ergo in Christo est plenitudo gratiæ formalis, & tenens se ex parte gratiæ.

Aliam rationem insinuat idem S. Doctor articulo undecimo in eo p. ubi sic dicitur: *Sicut aliarum formarum est ex divina sapientia determinata propria mensura, ita & gratia, secundum illud Sapientia 11. Omnia in numero & pondere & mensura disposuisti. Mensura autem unicuique forma præfigitur per comparationem ad suum finem: sicut non est major gravitas, quam gravitas terre, quia non potest esse inferior locus loco terra. Finis autem gratiæ est unio creaturæ rationalis ad Deum: non potest autem esse nec intelligi maior unio creaturæ rationalis ad Deum, quam quæ est in persona; & ideo gratia Christi pertingit ad summam mensuram gratiæ.*

Hanc gratiæ Christi plenitudinem diligenter enucleat Toletus in cap. 2. Joan. annot. 47. & in cap. 1. Lucæ annot. 104. eamque eleganter expressit Laurentius Justinianus, libro de casto concubio Christi & animæ cap. 10. his verbis (multimodè cognoscitur illius gratiæ plenitudo, in Christo namque fuit gratia sufficientis, quæ in iusto quolibet reperitur. Fuit gratia copia, quæ Apostolis donata est, Spiritu sancto super ipsos descendente, sicut scriptum est, repleti sunt omnes Spiritu Sancto. Fuit gratia universitatis, quæ est in Ecclesia, cui nullum deest donum. Fuit gratia excellentiæ, quæ Beatæ Virgini concessa est. Fuit gratia superfluentiæ, de qua dicitur, plenum

gra-

gratia & veritas. Fuit quoque in ipso mediatore à sui conceptione gratia capitis. Non solum autem in quantum Deus caput est Ecclesie, sed etiam in quantum homo & influit motum & spiritum gratie in cunctos qui illi copulantur per fidem rectam, vel fidei sacramentum. Fuit etiam gratia unionis, de qua supra dictum est. Hæc Justinianus de plenitudine gratie Christi. Sed cave ne putes hanc tantam diversitatem gratiarum, ex quibus hanc plenitudinem constare, constare ex multiplicibus formis supernaturalibus specie diversis; unica enim gratia Christi habitualis, vel unio hypostatica, ad illa omnia sufficit.

§ II.

Duo corollaria notatu digna.

47 **E**X dictis inferes primò, plenitudinem gratie formalem esse propriam Christo, non verò plenitudinem subjectivam.

Prima pars hujus corollarii patet ex supra dictis, solus enim Christus habet gratiam, & in maxima excellentia seu intentione quæ haberi potest de lege Dei ordinaria, & in maxima extensione ad omnes gratie effectus.

Secunda etiam manifesta est: Tunc enim aliquis dicitur habere plenitudinem gratie subjectivam, seu ex parte subjecti se tenet, quando habet omnem gratiam ad suum statum seu officium pertinentem; & secundam mensuram ei à Deo præfixam, ut in secunda suppositione declaravimus: At non solum Christus, sed etiam sancti habent gratiam intentionem secundum mensuram à Deo præfixam, juxta illud Pauli ad Ephesios 4. Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donatus Christi. Similiter plures sancti habuerunt omnem gratiam ad eorum statum & officium pertinentem, unde idem Apostolus ad Ephesios 3. Mihi omnium Sanctorum minimo data est gratia hæc illuminare omnes. &c. Ergo plenitudo gratie subjectiva, non est propria Christi, sed pluribus Sanctis convenit. Quare S. Doctor hic art. 10. ad 1. Beata Virgo dicta est plena gratia, non ex parte ipsius gratie, quia non habuit gratiam in summa excellentia quæ potest haberi, nec ad omnes effectus gratie, sed dicitur fuisse plena gratia per comparisonem ad ipsam, quia sicut habebat gratiam sufficientem ad statum illum ad quem erat electa à Deo ut esset scilicet mater unigeniti eius. Et similiter Stephanus dicitur plenus gratia, quia habebat gratiam sufficientem ad hoc quod esset idoneus minister & testis Dei, ad quod erat electus. Et idem dicendum de aliis. Harum tamen plenitudinum una est plenior altera, secundum quod aliquis est divinitus præordinatus ad altiore vel inferiore statum. Unde inter omnes sanctos Beatissima Virgo, utpote ad dignitatem matris prædestinata, plenitudinem gratie subjectivam perfectissimè habuit, ut disertè declarat D. Bernardus homilia 3. super Missus est, his verbis: Legimus in Actibus Apostolorum, Stephanum plenum gratia, & Apostolos fuisse repletos Spiritu sancto, sed longè dissimiliter à Maria. Alioquin nec in illo habitavit plenitudo divinitatis corporaliter, quemadmodum in Maria; nec illi conceperunt de Spiritu sancto, quomodo Maria.

48 Inferes secundò, In Christo plenitudinem gratie formalem, coincidere cum plenitudine gratie subjectiva: quia est in illo in summo secundum determinationem divinæ voluntatis & sapientie, nam inter gradus gratie quos Deus

A impertiri decrevit, supremum Christo concessit. Non sic in aliis sanctis, & idè in illis plenitudo gratie subjectiva, cum plenitudine formalis non coincidit, sicut in Christo.

§. III.

Alia difficultas expeditur.

Dico secundò: gratia Christi habitualis intentione superat totam gratiam Angelorum omnium simul sumptorum. Ita Alvarez disputat. 37. & Suarez disp. 22. lect. 2. in fine, & sequitur que ex jam dictis: Nam si anima Christi gratiam recepit, ut ex ea quodam modo interfunderetur in alios; & si de plenitudine ejus omnes creature rationales accipiunt quasi tantum gratie particulas, nunquam ad æquivalentiam simul collectæ, ejus plenitudinem, sed in totam gratiam Angelorum omnium & hominum simul sumptorum intentione superaret, nec erret ita sentire de eo de vero iustitie Sole, & gratiarum omnium fonte. Sicut enim Sol plus solus lucis habet, quam quævis loca inferiora, ita & Christus plus sanctitatis & gratie luminis solus, quam simul omnes sancti in celo & in terra, habentes de plenitudine ejus exiguam participationem. Item sicut fons plus aquæ habet, quam rivi omnes ad quos ab ipso aqua defluit, ita & Christus, quem pulcherrimè fons gratie comparat S. Bernardus (serm. de nativitate Deiparæ, ubertorem gratiam sanctificantem adeptus est, quam omnes simul qui ab eo gratiam habuerunt, et hoc quia est unigenitus, & filius naturalis: propterea dicitur ad Hebræos 1. Tantum maior Angelis effectus (non solum in gratia unione, sed etiam in gratia habituali) quantum differunt præ illa nomen hereditavit: cui enim dixit aliquando Angelorum filius meus es tu, ego bodie genui te. Ubi Cyrillus libro 1. in Joann. cap. 17. Sancti vultus in domo sunt, filius autem in domo sua versatur. Ex quo infertur, quod alij sancti habuerunt quædam gratia munera, Christus amplam & totam hereditatem. Et Hieronymus in caput undecimum Isaie: Qui in ipso complacuit omnem plenitudinem divinitatis habitare corporaliter, nequaquam per partes, ut sancti sancti, sed juxta Evangelium quod in Hebræis scriptum legitur Nazareus, descendit super eum omnis fons Domini, Ergo Scripturæ & SS. Patrum consensum est asserere, gratiam Christi habitualis, totam gratiam Angelorum & hominum, simul & collectivè sumptam, intentione superare.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra primam conclusionem: Gratia Christi non fuit infinita intensivè, sed potuit augeri, ut dicemus articulo sequenti, & similiter non produxit in Christomnes virtutes quæ ab ea solent emanare, numerum fidem, spem, & poenitentiam: Ergo nec intensiva nec extensiva plenitudo gratie fuit in anima Christi.

Respondeo, concessio Antecedente, negando Consequentiam, licet enim gratia Christi intensivè finita fuerit, fuit tamen summa quæ Deo ordinatione danda erat, quod sufficit animæ Christi plenitudinem gratie habere dicitur, & collectionem totius gratie omnibus

Ita tum Angelis tum hominibus collata exce-
dere. Ad illud quod subiungitur de fide & spe,
quæ non fuerunt in Christo, responderet Divus
Thomas hic articulo nono ad primum, quod
fides & spes nominant effectum gratiæ cum quodam de-
fectu qui est ex parte recipientis gratiam, inquantum
sibi fides est de non visis, & spes de non habitis: unde
non oportet quod in Christo, qui est author gratiæ,
fuerint defectus quos importat fides & spes, sed quid-
quid est perfectio in fide & spe, in Christo est multo
perfectius. Sicut in igne non sunt omnes modi caloris de-
fectus ex defectu subiecti, sed quidquid pertinet ad per-
fectionem caloris.

Obijciens secundò contra secundam conclu-
sionem: Gratia habitualis fuit collata Christo à
principio suæ conceptionis, iuxta dispositionem
liberi arbitrii, per actum charitatis, ut disputa-
tione præcedit dictum est: Sed videtur impos-
sibile quod unicuique actus charitatis in illo instan-
ti conceptionis elicitus, fuerit tam intensus ut
excederet intensiorem actum charitatis Ange-
lorum, subindeque exigeret intensiorem grati-
am, sicut in omnibus illis colligere sumptis: Er-
go gratia habitualis Christi Domini, non exce-
dit in intensiōe omnem gratiam Angelorum,
& hominum simul sumptam.

Respondeo, concessa Majori, negando Mi-
norem: Christus enim à primo conceptionis mo-
mento ardentissimam charitatem erga Deum e-
rexit, eamque usque ad ad intensam, ut præ ca-
non modo sanctorum quorumlibet virorum
cuiuslibet inter nos celebrati ardore, sed etiam
Cherubimorum & Seraphimorum incendia, pla-
ne fingeant, ut luculeter ostendit Joannes A-
vila Tractatu in illud *Audi filia*, capite 78. 79. &
do latine expresso à Rosignolio libro tertio di-
ctis. Christ, perfectionis capite vigesimo sexto.
Ratio etiam id suadet. Nam perfectio charitatis
in Deum, ex perfectione & charitate notitiæ quæ
cognoscitur, metienda est, cum cognitio intel-
lectus sit regula actuum voluntatis: At Christus
per scientiam infusam, & visionem beatificam,
Dei vultum & infinitam ejus pulchritudinem, à
primo conceptionis momento clarissime con-
spexit: Ergo actus charitatis quem tunc elicit
(sive illius regula dicatur esse visio beata, sive a-
ctus scientiæ infusæ) ferventissimus fuit, & ad ad
intensam, ut omnium actuum charitatis Angelo-
rum & hominum intensiōnem acervorem ex-
celleret. Ex quo infert sanctus Thomas infra quæ-
st. 4. quod Christus in primo instanti suæ conce-
ptionis accepit non solum tantam gratiam, quantum
comprehensores habent, sed etiam omnibus comprehen-
sibus majorem.

Obijciens tertio: Si quæ ratio suaderet ponere
tam intensam gratiam in Christo, maxime quia
est capax Angelorum & hominum, & sic in ipso
tamquam in capite debet contineri omnis gratia
in membra derivanda: At ex ratione seu dignita-
te capitis non recte colligitur tanta intensio gra-
tiæ, sed potius oppositum: Ergo, &c. Major patet
ex supra dictis, Minor verò suadet. Debet esse
proportio & analogia inter caput naturale &
morale, & inter corpus naturale & mysticum:
Sed in corpore naturali esset magna impropor-
tio si caput excederet in quantitate molis totum
corpus: Ergo similiter in corpore mystico erit
improporatio, & veluti monstruositas, si gratia
Christi ut capitis, excedat vel ad æquet secundum
intensiōnem omnem gratiam totius corporis
collective sumptam.

Tomus IV.

Respondeo, concessa Majori, negando Mi-
norem, ad cuius probationem dicendum est, quod
illa analogia & similitudo corporis mystici Ec-
clesiæ ad corpus naturale, non debet tenere in
omnibus, sed in aliquibus; quadrat enim illa si-
militudo quoad influxum qui à capite derivatur
in membra, & quoad eminentiam ejus supra alia
membra, & quia sicut in capite sunt omnes sen-
sus, ita & in Christo fuerunt omnes gratiæ, ut ait
Augustinus Epistolâ ad Dardanum. Deficit ta-
men in hoc, quod quia in naturalibus, præsertim
in viventibus, forma substantialis vendicat sibi
determinatam quantitatem, tam in capite, tum
in membris, ut suas operationes vitales exercere
valeant, necesse est, ut caput naturale minorem
quantitatem molis habeat, quam totum corpus.
Cæterum gratia habitualis, quæ est forma quæ
vivificatur corpus mysticum Ecclesiæ, non ven-
dicat sibi determinatam intensiōnem, sed potest
augeri in infinitum, ut articulo sequenti dice-
mus. Unde in capite corporis mystici, potest re-
periri magis intensa gratia, quam sit in omnibus
aliis, absque eo quod influxus capitis in mem-
bra impediatur, quin potius ad dignitatem & ex-
cellentiā capitis pertinet, ut in tanta abundan-
tia fuerit ei collata gratia habitualis.

Obijciens quartò: Plures Sancti in Scriptura
dicuntur pleni gratiâ, sicut & Christus, ut B. Vir-
go, D. Stephanus, & Apostoli: Ergo gratia Chri-
sti habitualis, totam gratiam Angelorum & ho-
minum simul sumptam, non videtur in intensiō-
ne excedere; nulla enim major intensio vel ab-
undantia concipi potest, quam plenitudo.

Sed negatur Consequentia, ut enim supra di-
cemus, cum aliqui Sancti in Scriptura pleni gra-
tiâ dicuntur, hoc de plenitudine subiectiva, quæ
solum importat omnem gratiam ad statum &
officium ad quod à Deo vocati sunt pertinent, &
intelligendum est. Cum verò Christus plenus
gratiâ appellatur, hoc de plenitudine non solum
subiectiva, sed etiam formali intelligi debet, id
est de gratia existente in summa intensiōne quæ
de lege & potentia Dei ordinaria haberi potest
ut supra declaravimus. Unde bellè Origenes ho-
mil. 29. in Lucam: Quando legi in Evangelio, Iesus
autem plenus Spiritu sancto reversus est: & in Actibus
Apostolorum ubi dicitur quod repleti fuerunt Spiritu san-
cto, vide ne aequaliter putes esse Apostolos Salvatori: sed &
Iesum, & Apostolos, & aliam quemlibet Sanctorum, ple-
nos Spiritu sancto agnosce, secundum mensuram vascula
sui. Et quomodo v. g. si volueris dicere, hæc vasa plena sunt
vino & oleo, non statim indicas quod equali mensura
plena sint: siquidem aliud sextarium capere potest, aliud
urnam, aliud amphoram: eodem modo & Iesus & Pau-
lus pleni erant Spiritu sancto; sed multo vas Pauli minus
erat vase Iesu, & tamen erat secundum mensuram ut-
rumque completum.

S. V.

Duo Corollaria notata digna.

EX dictis inferes primò, gratiam habitualetm
in Christo habere statum perfectum & sibi
connaturalem: ut enim aliqua forma in statu per-
fecto & connaturali esse dicatur, tria potissimum
requiruntur, nempe quod nihil habeat admix-
tum de suo contrario, quod sit conjuncta suo
principio & fonti à quo derivatur, & quod ha-
beat omnem intensiōnem & plenitudinem sibi
connaturaliter debitam. Sicut lux in Sole, & æ-
ther

B B B B

lor

lor in igne, dicuntur habere connaturalem statum & modum, quia ibi sunt conjuncta suo proprio principio à quo dimanant, & nihil admittunt de suo opposito, habentque totam plenitudinem & intentionem gradualem sibi connaturaliter debitam: Sed gratia habitualis Christi habet hæc tria: Ergo in ipso statum perfectum & sibi connaturalem habet. Major patet, Minor vero quoad singulas partes declaratur. In primis enim gratia habitualis Christi est conjuncta gratiæ unionis, & in ea radicatur veluti proprietas in essentia, unde habet proprium fontem gratiæ scilicet Verbum, sibi conjunctum. Deinde habet ex tali conjunctione carere omni suo opposito, id est peccato, cum Christus per gratiam unionis constituitur ab intrinseco impecabilis. Item in Christo habet totam intentionem & plenitudinem connaturaliter, seu de lege Dei ordinaria, sibi debitam, ut supra ostendimus. Ergo habet omnia ad connaturalem statum & modum alicujus formæ requisita.

⁵⁹ Inferes secundò, hæc gratiæ plenitudinem & abundantiam, quam descripsimus, Christum non habuisse particulatim & cum successione, sicut nos, sed in primo conceptionis suæ momento, quo benedicta ejus anima creata est, ita ut deinde nullum profectus in gratia sanctificante incrementum fecerit. Ratio est, quia plenitudo illa gratiæ habitualis in Christo, à gratia unionis, ut rivus à fonte manavit, unde Joan. 1. dicitur: *Vidimus gloriam ejus quasi unigeniti à Patre, plenum gratia & veritate*: At Christus à primo instanti conceptionis gratiam unionis habuit: Ergo & plenitudinem gratiæ habitualis. Unde Itatæ 11. Spiritus Domini, hoc est, interprete ibi D. Hieronymo, fons Spiritus sancti, & tota gratia Christo aliquando obventura, dicitur requiescere super florem egredientem de radice Jesse; hoc est super Christum, cum primum conceptus est. Hinc Abbas Guericus serm. 2. de Annunt. bellissime observat, Christum in Scriptura appellari germen, & florem, & fructum, quia sine gradu profectus, ab initio conceptus sui, omni virtute & gratiâ in seipso exiit perfectus. Hinc etiam D. Bernardus sermone secundo super Missus est, Christum sub specie viri à femina circumdati describens, ait: *Sive igitur latens in utero, sive vagiens in præsepio, sive jam grandisculus interrogans Doctores in templo, sive jam perfecta ætate docens in populo, æquè profectus plenus fuit Spiritu sancto: nec fuit hora in qua, cumque ætate sua, quâ de plenitudine illa, quam in sui conceptione accepit in utero, aliquid minueretur, vel aliquid eadem adiceretur: sed à principio perfectus, à principio, inquam, plenus fuit Spiritu sapientiæ & intellectu, Spiritu consilij & fortitudinis, Spiritu scientiæ & pietatis, & Spiritu timoris Domini.*

⁶⁰ Nec obstant verba illa Lucæ 2. *Iesus autem proficiebat sapientiâ, & ætate, & gratiâ*. Illa enim in primis possunt referri ad gratiam corporis & speciositatem pueri Jesu, ut sensus sit, puerum Jesum in dies pulchriorem corpore, & speciosiores apparuisse: frequens namque est, ut vox gratiæ sumatur pro pulchritudine corporis, juxta illud, *sallax gratia & vana est pulchritudo*. Nec obest quod talis gratia, gratia Dei, vel coram Deo, ab Evangelista appellatur. Hoc enim videtur posse accipi juxta idiomam Hebræum, usurpatum à S. Luca, tamen Græcè scribente, tamen inter Hebræos tamdiu versato, scripturis assuetus: ita ut idem sit gratia Dei, quod summa & exquisita pulchritudo: sicut eminentissimi montes, & ar-

borea procerissimæ, *Montes Dei, & Celsi Dei*, Scriptura appellantur.

Quod si gratiam pro interna gratia accipimus, quæ videtur pervulgata interpretatio, dicitur à SS. Patribus, dicendum est cum Iusto Thoma hic articulo 12. ad 3. Christum profecisse in sapientiâ & gratiâ, non secundum habitus sapientiæ & gratiæ augmentatos, tantum secundum effectus; quia scilicet, cum crescente, opera perfectiora faciebat. Eadem interpretationem adhibet Divus Bernardus familia secunda super Missus est, ubi postquam ostendit summam Christi gratiam & sapientiam nullum incrementum successu temporis habuisse, addit: *Nec te moveat quod de illo loquimur in alio loco: Iesus autem proficiebat sapientiâ & ætate & gratiâ* pud Deum & homines. Nam quod de sapientiâ & gratiâ hic dictum est, non secundum quod erat, sed secundum quod apparebat, intelligendum est. Non quia videlicet aliquid ei novum accideret, quod ante non habebat, sed quod accidere videretur, quando volebat ipse ut videretur. Tu homo cum proficis, non quando, nec quantum proficis, sed te ne scientie tuus moderatur profectus, tuam disponitur. At vero puer Iesus, qui disponit tuam, respondet & suam, & quando volebat, & quibus volens sapiens apparebat; quando & quibus volebat, sapientius. Similiter & cum omni gratiâ semper plenus fuit, sive quam apud Deum, sive quam apud homines habere debet pro suo tamen arbitrio, eam nunc plus, minus ostendebat, prout certentium vel mentis congruit, vel saluti expedire sciebat. Constat ergo, quia semper Iesus virilem animam habuit, etsi semper in corpore non apparuit.

Ad maiorem hujus interpretationis elucidationem, observat Toletus in ejusdem Lucæ loco, quod in Scriptura nomine sapientiæ & gratiæ, non intelliguntur solum ipsi habitus scientiæ & gratiæ sanctificantis, sed ipsa etiam opera & verba, quæ à sapientiâ & gratiâ procedunt, ut 2. Paralip. 9. & 3. Regum 10. & Lucæ 11. dicitur Regina Saba vidisse sapientiam Salomonis. Et Ecclesiastis decimo. *Verba sapientiæ gratia, id est gratiosa*. Et Jacobi primo. *Hæc est religio purgatio pillos*, id est, hæc sunt opera religionis. Quando ergo dicitur ab Evangelista, quod Christus proficiebat sapientiâ & gratiâ, tale incrementum non ad ipsos habitus sapientiæ & gratiæ, sed ad opera ipsa & verba referri debet; quia nimirum secundum ætatis incrementum, Christus opera sapientiora edebat, sapientiora quoque verba loquebatur, & perfectioribus gratiæ & scientiæ operibus incumberebat.

Dices, Eodem modo dicitur Christus profecisse in gratiâ, quo in ætate & sapientiâ: Sed verum in ætate profecit, & non solum in operibus ætati proportionatis, verum etiam in habitibus sapientiæ profecit, quia etiam scientia infusa Christo non fuerit magis intensa, decursu tamen temporis habitus scientiæ naturalis acquisivit, juxta D. Thomam infra quæst. 9. art. 4. Ergo etiam in habitu gratiæ crevit.

Respondeo quod licet eisdem verbis de gratiâ, ætate & sapientiâ, Evangelista loquatur, non tamen eodem sensu. ed quod incrementum operis & profectus in habitibus acquisitis, non obstant statui comprehensoris, existentis jam termino, sicut obstat incrementum gratiæ in habitu: gratia enim cum est in termino, incrementum non suscipit, unde in beatis gratia non arguitur intrinsecè, quia in termino est: Ergo cum Christus à primo instanti conceptionis

tus & comprehensor ejus gratia nullam incrementum intrinsecum poterat suscipere.

Non desunt etiam aliqui ex SS. Patribus, qui ut à prædicto Evangelistæ testimonio facilius se expediant, docent quod Christus dictus est per ipsa gratis incrementa crescere in gratia, sicut in sapientia, non in sua persona, sed in suo corpore mystico, cujus perfectio dicitur fuisse Christi, quia Scriptura sæpe tribuere solet capiti, quæ membris ipsis conveniunt. Ita Damascenus lib. 3. de fide cap. 22. & Dionysius Alexandrinus contra Paulum Samosatenum in responsione ad questionem 5. ipsius Samosateni.

ARTICULUS III.

Utrum gratia habitualis Christi, de potentia Dei absoluta, augeri possit?

Dixi gratia habitualis, quia certum & indubitatum est, sanctitatem à gratia unionis provenientem augeri non posse, tum quia est infinita simpliciter, tum etiam quia est donum substantiale; & consequenter incapax incrementi. Ad id, de potentia Dei absoluta, quia cum in Christo sit gratia plenitudo tam intensiva quam extensiva, de lege Dei ordinaria possibilis, ut articulo præcedenti ostensum est; & gratia ejus sit comprehensoris existentis jam in termino, manifestum est, illam de lege & potentia Dei ordinaria augeri non posse. Unde solum restat difficultas & controversia inter Theologos, an de potentia saltem absoluta, major intensivè esse possit?

Negativam partem docuerunt Durandus, Scotus, D. Bonaventura, Ricardus, & ex Thomistis Cajetanus, & Nazarius. Sed opposita sententia multò videtur probabilior, & doctrinæ D. Thomæ conformior, eamque docent communiter Theologi, tam domestici quam extranei, unde sit

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

Deo igitur: Gratia Christi habitualis potest esse major intensivè, de potentia absoluta.

Probatur primò ex D. Thoma infra qu. 10. art. 4. ad 3. ubi sic ait: Dicendum quod sicut supra dictum est de gratia, quod non potest esse major gratia Christi, per respectum ad unionem Verbi, idem etiam dicendum est de perfectione divina visionis, licet absolute considerandum possit esse aliquis gradus sublimior secundum infinitatem divinæ potentie. Ex quibus verbis hoc potest deduci argumentum: Eadem ratio est, quoad augmentum intensivum, de gratia habituali, & de visione beatifica; cum gratia habitualis, ut est in patria, sit radix luminis gloriæ, & visionis beatificæ: Sed visio beatifica terminum augmenti non habet respectu potentie Dei absolute, cum, datà quacunque visione, possit esse aliquis gradus sublimior secundum infinitatem divinæ potentie, ut asserit S. Thomas: Ergo etiam gratia habitualis terminum augmenti non habet, sed potest quacunque data in infinitum augeri, subindeque gratia habitualis Christi potest esse major intensivè, de absoluta Dei potentia. Unde idem S. Doctor hic art. 12. ait, quod virtus divina potest facere aliquid maius & melius, quam sit habitualis gratia Christi. Ubi loquitur.

Tom. IV.

tur de gratia Christi in esse qualitatis, ut patet ex argumento ad quod respondet, quod sic procedebat: *Augmentum gratia sit per virtutem divinam: Sed virtus divina, cum sit infinita, nullo termino coarctatur: Ergo videtur, quod gratia Christi potuerit esse major.*

Probatur secundo conclusio: Eadem est ratio de augmento gratiæ, ac de augmento charitatis: Sed charitas Christi, de potentia absoluta, potest esse major intensivè: Ergo & ejus gratia. Major patet, cum enim charitas consequatur gratiam, ut proprietas essentiam, charitate crescente, ipsa gratia crescere debet. Minor verò probatur ex D. Thoma 2. 2. qu. 24. art. 7. in corp. ubi sic discurre: *Ipsa charitas secundum rationem propriam speciei, terminum augmenti non habet, est enim participatio quedam infinitæ charitatis. Similiter etiam causa agens charitatem est infinita virtutis, scilicet Deus. Et similiter etiam ex parte subiecti terminus præfigi non potest, quia semper charitate crescente, superexcrevit habitus ad huiusmodi augmentum: Ergo charitas terminum augmenti non habet, sed datà quâlibet quantumcumque intensa, potest amplius & amplius intendi; & per consequens ipsa charitas Christi, quamvis intensissima, de potentia absoluta, potest esse major intensivè.*

Respondet Cajetanus 2. 2. quæst. 24. art. 7. D. Thomam loqui de charitate viatoris, de qua verum est, posse in infinitum crescere, non autem de charitate absolute respectu omnis status; cum enim ad statum termini vel comprehensoris charitas pervenit, ipsam amplius augeri repugnat.

Sed contra primò: Ratio quâ D. Thomas probat charitatem terminum augmenti non habere in ordine ad potentiam Dei absolutam, æquè probat de charitate patriæ, ac de charitate viæ: Ergo nulla solutio. Probatur Antecedens: Ratio qua nititur est quia Deus efficiens charitatem, est infinitæ virtutis, potentia receptiva illius limite caret; & charitas ex sua specie terminum augmenti non petit: Sed tria ista illimitationis capita, tam bene reperiuntur in charitate comprehensoris, ac in charitate viatoris: Ergo ratio D. Thomæ probat quamlibet charitatem, sive sit viatoris, sive comprehensoris, posse crescere in infinitum.

Secundò, Eadem est ratio de charitate patriæ ac de visione beatifica: Sed ex D. Thoma supra citato, visio beatifica terminum augmenti non habet, respectu potentie Dei absolute: Ergo nec charitas patriæ.

Probatur tertio conclusio ratione fundamentali: Potentia divina, cum sit infinita simpliciter, nullo finito termino coarctari potest: Sed gratia Christi habitualis intensivè finita est, ut art. 1. demonstravimus: Ergo de potentia Dei absoluta potest magis intendi, & in esse physico esse maior & perfectior, quamvis in esse moris, & secundum valorem & dignitatem moralem quam habet ex persona Verbi cui coniungitur, augmentum suscipere nequeat, quia (ut ibidem ostendimus) sub hac ratione infinita est.

§. II.

Solvuntur obiectiones.

Obiicies primò: D. Thomas in 3. dist. 13. quæst. 7. art. 2. quæstionem 2. ad 2. loquens de humanitate Christi ait: *Omne quod pertinet ad perfectionem gratia collatum ei fuit.* Et ibidem in secunda solutione.

Bbbb 2

tione subdit, quod nulla posset esse maior gratia, cuius capacitas creata sit capax, nec posset facere aliquam capacitatem quæ non esset creata. At si gratia Christi posset intensivè augeri, non fuisset illi collatū quidquid pertinet ad perfectionem gratiæ; cum maior illa intensio ad rationem gratiæ attineret, & humanitari collata non fuisset. Similiter si gratia Christi de potentia absoluta posset esse maior intensivè, in natura creata esset capacitas ad maiorem gratiam, cum implicet dari augmentum intensivum gratiæ in creatura, nisi in illa sit capacitas ad illud recipiendum: Ergo iuxta D. Thomam, gratia habitualis Christi non potuit intensivè augeri, de potentia Dei absoluta.

72 Respondeo D. Thomam loco citato non loqui de gratia habituali Christi in ratione qualitatis, & secundum quod est capax intensiois; sed secundum quod habet rationem dispositionis concomitantis vel consequentis unionem hypostaticam; sub qua ratione extrinsecè infinita est, ut art. 1. declaravimus. Unde loquendo de illa ut sic considerata, verum est, collatum ei fuisset quidquid pertinet ad perfectionem gratiæ & non esse in natura capacitatem ad maiorem gratiam, quia nulla gratia potest ad maiorem & nobiliorem unionem disponere, quam sit unio personalis ad Deum. Quod autem hæc interpretatio sit legitima, & sanctus Doctor de gratia habituali Christi, considerata in ratione dispositionis concomitantis vel consequentis unionem hypostaticam, loquatur, patet ex solutione ad 3. ubi sic ait: Perfectio ad quam disponit gratia, est conjunctio ad Deum. & hæc est multiplex, scilicet in enigmate, & per speciem: unde quantumcumque crescat gratia viatoris, non potest esse similis gratiæ comprehensori secundum actum, quamvis virtute possit esse maior; & eadem ratione, quantumcumque crescat gratia persona creata, non potest pervenire ad gratiam creature assumptæ in unitate persona, quæ ad unionem disponit quodammodo, nisi & ipsa assumeretur: quia non est altior modus possibilis creature quo conjungatur Deo, quam per unitatem persona, ideo supra dictum est (solutione ad 2.) quod capacitas creata non potest ampliorem gratiam recipere. Hæc S. Thomas; quibus verbis aperte declarat, in responsione ad 2. locutum esse de gratia habituali Christi, in ratione dispositionis ad unionem hypostaticam considerata.

73 Obijciat secundò D. Thomas hic art. 9. docet gratiam fuisse plenam in Christo, & secundum virtutem operativam, quia in illo se extendit ad omnes effectus gratiæ, & secundum intensioem, quia fuit in illo gratia secundum intensioem in summo. Ex quibus verbis duplex potest argumentum confici. Primum est: In Christo est plenitudo gratiæ intensiva, tam ex parte formæ, quam ex parte subjecti: Sed talis plenitudo gratiæ in Christo salvari nequit, nisi sit tanta, quod de potentia etiam absoluta Dei augeri nequeat: Ergo gratia Christi habitualis non potest esse major intensivè, de potentia absoluta Dei, Major patet ex dictis articulo præcedenti, Minor probatur. Ille tantum dicitur propriè plenus, qui secundum eam capacitatem quâ aliquid in se continet, non potest amplius recipere; sicut vas dicitur propriè plenum aquâ, cum non potest plus aquæ recipere: Ergo ut Christus propriè plenus gratiâ intensivè dicatur, oportet quod habeat tantam intensioem gratiæ, ut non possit habere maiorem, etiam de absoluta Dei potentia. Secundum argumentum est: Gratia habitualis, juxta D. Thomam, fuit in

A Christo in summo intensiois: Sed quod est in summo, augeri nequit, etiam de potentia absoluta: Ergo gratia habitualis Christi non potuit augeri de absoluta Dei potentia.

Ad primum argumentum respondeo, concessa Majori, negando Minorem, ad cuius probationem dicatur, duplicem esse positionem: alteram de potentia absoluta, alteram de lege ordinaria; & similiter duplicem plenitudinem duplici illi possibilitati correspondentem. Id dicitur plenum plenitudine formæ de potentia absoluta, quod non potest amplius illius formæ de potentia absoluta recipere; & id dicitur propriè plenum de potentia ordinaria, quod non potest de lege ordinaria plus talis formæ recipere. Licet autem Christus plus gratiæ de potentia absoluta recipere potuisset, & ideo nequeat dici propriè plenus gratiâ, plenitudine de potentia absoluta possibili, non potest tamen plus gratiæ recipere, de lege & potentia ordinaria; & ideo dicitur propriè plenus gratiâ, plenitudine potentia Dei correspondentem.

Ad secundum distingo Majorem: Fuit in summo intensiois, de lege ordinaria possibile, concedo Majorem. Possibili de potentia absoluta, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Itaque quod est in summo, augmenti incapax est, juxta modum quo est in summo. Cæterum iste modus est duplex, nimirum in summo de lege ordinaria, & in summo de potentia absoluta: gratia autem habitualis fuit in summo intensiois de lege ordinaria, non de potentia absoluta; ideo licet non potuerit de lege ordinaria augeri, bene tamen de potentia absoluta.

Obijciat tertio: Singulis qualitatibus datum certus terminus augmenti, ultra quem augeri nequeunt; & hoc maxime in proprietatibus quæ commenturantur suis principijs, à quibus commenturaliter procedunt: Ergo cum gratia habitualis Christi sit proprietas unionis hypostaticæ, quæ est perfectissima causa possibilis, debet esse summa in Christo quæ potuit esse, subindeque incapax intensiois & augmenti.

Respondeo qualitates naturales, quia respiciunt potentias naturales & finitas, habere terminum augmenti proportionatum ipsi potentia quibus debent commenturari; & similiter proprietates commenturantur suis principijs, & veræ sint proprietates, naturaliter & necessariorum ab illis emanantes: neutrum vero reperitur in gratia, quia non recipitur in anima, ratione potentia naturalis, quæ est finita, sed ratione potentia obedientialis, quæ secundum theorematice infinita est, subindeque capax recipiendi gratiam intensiorem & intensiorem in infinitum; neque etiam est proprietas propriè dicta gratiæ unionis, cum hæc sine gratia habituali esse potuerit, unde produciatur Deo per novam actionem, & libere, subindeque non sequitur illam esse infinite intentam; quod enim causa est libera, non oportet quod effectus adæquet virtutem illius, quia non agitur secundum ultimum potentia, sed determinatur esse effectus & quantitas illius, per liberam operantis voluntatem. Debuit tamen gratia Christi esse summa secundum potentia Dei ordinariam, seu secundum definitionem divinæ sapientia, quæ valde fuit decēs quod gratia quæ habet exornat maximam unionem creaturæ rationalis cum Deo, qualis est hypostatica, sit summa in ordine ad po-

tentiam Dei ordinariam. Et hoc solum intendit D. Thomas hic art. 12. dum sic dicitur: *Mensura autem que forma prefigitur, per comparationem ad suum finem, sicut non est maior gravitas quam gravitas terra, quia non potest esse inferior locus loco terra: finis autem gratie est unio creature rationalis ad Deum; non potest autem esse: nec intelligi maior unio creature rationalis ad Deum quam que est in persona, & ideo gratia Christi pertinet ad summam mensuram gratie.*

DISPUTATIO XIV.

De Gratia Christi capitali.

Ad questionem 8. D. Thomae.

Triplex in Christo datur gratia, nempe gratia unionis, gratia habitualis, gratia capitalis. De duabus prioribus praecedentibus disputationibus fuisse pertractatum est, unde superest nobis agendum de tertia, de qua S. Doctor qu. 8. per octo articulos discessit.

ARTICULUS PRIMUS.

An Christus ut homo sit caput Ecclesiae?

Ratio dubitandi est, quia si Christus esset caput Ecclesiae, etiam esset membrum illius, Sed Ecclesiae membrum non est, nec dici potest: Ergo nec caput. Sequela Majoris probatur. Si Christus dici posset caput Ecclesiae, talis denominationi ei conveniret per similitudinem & analogiam ad caput corporis humani: Sed caput corporis humani est membrum illius: Ergo similiter si Christus esset caput Ecclesiae, etiam esset illius membrum.

Dico tamen, Christum ut hominem esse caput Ecclesiae.

1. Probatur primò ex Scriptura, Paulus enim ad Ephesios 1. de Christo sic loquitur: *Suscitans nos a mortuis, & constituens ad dexteram suam in caelestibus, & omnia subiecit sub pedibus ejus, & ipsum totum caput super omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius, & plenitudo ipsius, qui omnia in omnibus adimpletur.* Quae de Christo ut homine manifestè intelligenda sunt: nam ut Deus, non fuit à Patre suscitatus, neque ejus beneficio constitutus ad dexteram suam, & rebus omnibus praepositus; cum naturaliter & absoluta necessitate sit ejusdem essentiae, & aequalis dignitatis cum Patre. Addo quòd haec verba, *Omnia subiecit sub pedibus ejus*, de Christo, nedum ut Deo, verum etiam ut homine, intelliguntur, ut egregiè explicat Angelicus Doctor ibidem lect. 8. his verbis: *Per pedes intelligitur infima pars corporis, per caput verò suprema: licet autem in Christo divinitas & humanitas non habeant rationem partis, tamen divinitas, quae est supremum in Christo, intelligitur per caput 1. Corinth. 11. Caput Christi Deus: humanitas verò quae infima est, intelligitur per pedes, Psal. 131. Adorabimus in loco ubi steterunt pedes ejus.* Ergo sensus quòd omnia creata non solum subiecit Pater Christo, in quantum est Deus, cui ab aeterno omnia subiecta sunt, sed etiam humanitati ejus. Ergo de Christo secundum humanitatem loquitur Paulus, cum docet illum esse caput Ecclesiae.

A Probatur secundò conclusio: Ecclesia est corpus per analogiam ad corpus naturale, ut constat ex Apostolo 1. Corinth. 12. & Roman. 12. sic dicente: *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus: omnia autem membra non eundem adum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo: ergo Christus est caput Ecclesiae, per analogiam ad caput naturale.* Probatur Consequenter, tum quia corpori caput respondere debet, ne corpus monstruosum sit, & nullum aptius quàm Christus assignari potest. Tum etiam, quia non minus verificatur de Christo quae capitis propria sunt, quàm de Ecclesia quae sunt corporis. Ut enim egregiè dicitur S. Thomas hic art. 1. caput corporis humani tria habet quibus alias partes corporis antecellit, scilicet superioritatem, est enim prima, incipiendo à superiori: perfectionem, quia in capite vigent omnes sensus interiores & exteriores, in cæteris autem membris solus tactus reperitur; & virtutem, seu causalitatem, motus enim cæterorum membrorum, eorumque gubernatio à capite derivatur, propter vim sensitivam & motivam in capite dominantem. Haec tria verò competunt spiritualiter Christo, nam gratia illius est prior, si non tempore, saltem intentione Dei, vel exemplariter, est enim omnis gratiae nostrae exemplar, juxta illud ad Rom. 8. *Quos praescivit, & praedestinavit conformes fieri imagini Filii sui.* Est etiam perfectior, cum sit in Christo omnis plenitudo gratiae, juxta illud Joan. 1. *Vidimus eum plenum gratiae & veritatis.* Item habet virtutem influendi in omnia Ecclesiae membra, nam ut dicitur Joan. 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus:* Ergo &c.

C Hanc rationem desumpsit S. Thomas ex Apostolo ad Coloss. 1. ubi loquens de Christo, sic ait: *Et ipse est caput corporis Ecclesiae.* Et rationem statim reddit, subdens: *Qui est principium, primogenitus ex mortuis:* ac si diceret, quia est principium, Ecce primam capitis proprietatem, scilicet prioritatem. *Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare.* En secundam ejus praerogativam, nimirum perfectionem. *Et per eum reconciliare omnia.* Haec est tertia capitis proprietas, seu praerogativa, virtus scilicet & influxus in cætera membra Ecclesiae. Unde

D Ad rationem dubitandi initio propositam, respondeo primò, negando sequelam Majoris, ad cujus probationem dicendum, hanc esse differentiam inter caput naturale & morale, quòd caput naturale non solum habet rationem capitis, sed etiam est membrum naturale totius corporis, quia à toto corpore, & partibus ejus commodum & utilitatem recipit: caput autem membrum, seu morale, non habet rationem membri, quia à partibus corporis, vel ab ipso corpore non dependet. Ita S. Thomas in 3. dist. 13. quæst. 1. art. 1. ad 6. ubi sic ait: *Quia in corpore naturali caput non solum influit aliis membris, sed etiam ab illis recipit, ut nutrimentum & alia obsequia, ideo & caput dicitur & commembrum: Sed Christus secundum quòd homo, non recipit aliquid ab aliis Ecclesiae membris, sed à solo Deo, unde non potest dici commembrum: secundum quòd caput Ecclesiae dicitur ipse secundum humanitatem.*

E Secundò eum eodem S. Doctore ibidem respondendi potest, Christum esse caput Ecclesiae secundum divinitatem, & etiam secundum humanitatem: unde Ecclesia potest dupliciter sumi, vel prout habet pro capite Christum ut Deum, vel prout habet pro capite Christum ut hominem.

Bbbb 3 Christi.